

Research Article/Araştırma Makalesi

Determination of Digital Dependency Levels and Violence Tendencies of the High School Students

Aysel ARSLAN *¹ 

¹ Sivas Cumhuriyet University, Vocational School of Health, Sivas, Turkey, arslanaysel.58@gmail.com


* Corresponding Author: arslanaysel.58@gmail.com

Article Info

Received: 28 November 2019

Accepted: 5 January 2020

Keywords: Addiction, digital addiction, violence, violence tendencies, high school

 10.18009/jcer.652390

Publication Language: Turkish

Abstract

In this study, digital dependence and violent tendencies of high school students are examined in terms of gender, class level, economic status, and parents' education level. In the research, general screening model was used. The sample group of the study consists of a total of 776 students (428 girls and 348 boys) studying in seven different high schools located in different districts of Sivas province in the fall semester of 2019-2020 academic year. The data of the study was obtained by using the Digital Dependency Scale and Violence Tendency Scale. In the analysis of the data; Kolmogorov-Smirnov (K-S), arithmetic mean, standard deviation, independent t test, ANOVA, TUKEY, pearson correlation coefficient were used. Digital dependence of high school students on gender, economic status and maternal education level; There was a significant difference in the tendency of violence in terms of gender, mother and father education level variables $p < .05$; digital dependence and violence tendency correlation levels were found to be positive ($r = .40$).



To cite this article: Arslan, A. (2020). Ortaöğretim öğrencilerinin dijital bağımlılık düzeyleri ve şiddet eğilimlerinin belirlenmesi. *Journal of Computer and Education Research*, 8 (15), 86-113. DOI:10.18009/jcer.652390


Ortaöğretim Öğrencilerinin Dijital Bağımlılık Düzeyleri ve Şiddet Eğilimlerinin Belirlenmesi

Makale Bilgisi

Geliş: 25 Kasım 2019

Kabul: 5 Ocak 2020

Anahtar kelimeler: Bağımlılık, dijital bağımlılık, şiddet, şiddet eğilimleri, lise

 10.18009/jcer.652390

Yayın Dili: Türkçe

Öz

Bu çalışmada ortaöğretim öğrencilerinin dijital bağımlılıkları ve şiddet eğilimleri cinsiyet, sınıf düzeyi, ekonomik durum, anne ve baba eğitim durumu değişkenleri açısından incelenmektedir. Araştırmada genel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın örneklem grubunu 2019-2020 eğitim-öğretim yılı güz döneminde Sivas ili merkez ilçede farklı eğitim bölgelerinde yer alan yedi farklı lisede öğrenim görmekte olan 428 kız, 348 erkek olmak üzere toplamda 776 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmanın verileri "Dijital Bağımlılık Ölçeği" ile "Şiddet Eğilimleri Ölçeği" kullanılarak elde edilmiştir. Verilerin analizinde; Kolmogorov-Smirnov (K-S), Aritmetik Ortalama, Standart Sapma, Bağımsız t testi, ANOVA, TUKEY, Pearson Korelasyon Katsayısı kullanılmıştır. Ortaöğretim öğrencilerinin dijital bağımlılıklarının cinsiyet, ekonomik durum ve anne eğitim durumu; şiddet eğilimlerinin cinsiyet, anne ve baba eğitim durumu değişkenleri açısından anlamlı farklılık gösterdiği $p < .05$; dijital bağımlılık ve şiddet eğilimleri korelasyon düzeylerinin pozitif yönde orta düzeyde ($r = .40$) olduğu belirlenmiştir.

Summary

Determination of Digital Dependency Levels and Violence Tendencies of the High School Students

Introduction

It is seen that, technology is in every field of life especially the internet which enabling the general communication and developing for this reason the using of tools and equipment increases rapidly. In this direction, it is seen that the internet connection, digital tools and equipment make life easier for people. On the other hand, it is stated that besides the positive aspects of internet and digital tools and equipment, unwanted negative aspects also emerge. The most important of these negative situations is expressed as digital dependency. Although the person does not use any stuff, the habits causing negative behaviors observed in drug users are defined as behavioral dependence. Excessive desire to perform behaviors such as gambling, sex, eating, kleptomania, uncontrolled use of digital tools, using seamless social networking are considered as behavioral dependence.

Digital dependency, which is among the types of behavioral dependency, initially called internet addiction, as a result of the proliferation of tools and equipment that are connected to the internet and social platforms; it is divided into different categories such as smartphone, tablet, social media and game addiction. People who experience digital dependence constantly disrupt their communication with their environment because they prefer environments in which they can be alone and this person accepts a perception of virtual reality created by breaking away from real life. With the rapid spread of technology that can be connected to the internet network from anywhere with digital tools; connecting to social media from everywhere and from any environment, especially makes the children vulnerable to abuse. An important part of the games played in the digital environment contains violence and aggression. This situation, causes normalization of violence and aggression, on children and young people, playing these games. It is stated that the persons who shows individual violence behavior; these people have serious problems that they cannot solve especially during adolescence; they were not understood and supported by their family, school and environment and these people tend to violent acts as they are

excluded because of their negative attitudes and behaviors. In adolescents who experience digital dependence; the tendency to violence is thought to be higher than people who not experience addiction. In this study, it is aimed to determine the level of digital dependence and, violence tendencies, relationship level and direction between of them, among the high school students. Digital dependence and violence tendencies of high school students; in terms of gender, class level, economic status, mother and father education variables, was examined.

Method

The sample of this study consists of 776 students who continue their education in seven different high schools where located in the central district of Sivas province in different education regions, in 2019-2020 academic year fall semester. Simple random sampling method, which is among the general screening models, was used. The data of the research; It was obtained by using; "Digital Dependency Scale" which developed by Arslan et al. (2015); and "Trends of Violence Scale" which developed by Haskan and Yildirim (2012). SPSS 25.0 statistical program was used in the analysis of the obtained data. The data of the research; was obtained by using Kolmogorov-Smirnov (K-S) Test, One-Way analysis of variance (ANOVA), independent groups t test, TUKEY analysis and Pearson Coefficient of Correlation test.

The digital dependence of the students was found to be moderate in the total scale and all the factors and it was determined that the violence tendency of the students was moderate in total score and all factors. According to the gender variable, it was determined that students' digital dependency, the mean score of the scale, the effect of daily life showed a significant difference against the male students and the game factor against the female students. The average score for the violent tendencies of the students; total score and all factors; It was determined that there is a significant difference against male students. Students' levels of digital dependence and violence tendencies; in terms of class level variable; It was found that there was no significant difference in the total of the scale and all factors.

Result

In terms of students' economic status variable, the mean of digital dependence score; the total of the scale, game and daily life effect factors differ significantly; however, there was no significant difference in social media factor. It was found that there was no significant

difference on the tendency of violence, the variables of economic status in the total scale and all the factors, on the mean scores of the students. When the findings of the analysis of the students' digital dependency according to the variables of mother's educational status were examined; in the meaning of total scale, in terms of game and social media factors; It was determined that no significant difference but it was determined that there is a significant difference in the meaning of effect on daily life. The average score of students' violence tendency scale; in the meaning of total scale, violence with information technologies, violence against others; It was determined that were significant differences but it was found that there was no significant difference in feelings of violence and thought of harm to others. Digital dependence of the students in terms of father education status variable; It was found that there was no significant difference in terms of total scale and all factors. It was found that the mean scores of students' violent tendencies showed significant differences in terms of the total scale and the factor of violence against others and there was no significant difference in terms of other factors. It is seen that there is a moderate positive correlation between digital addiction levels and violence tendencies of students in terms of total scores and total factors. These results were interpreted that students with increased levels of digital addiction; it can be interpreted that their tendency towards violence has also increased.

Conclusion

Academicians, teachers, families and persons should be well-informed and conscious about digital dependency; and it is necessary to establish an effective control mechanism to determine the harmful effects of social media and tools. Limit access to harmful content on social media and the effective application of deterrent penalties related to cyber-crime elements, are thought to be important for the future of children and youth. Specialized treatment centers need to be established for the treatment of people experiencing digital addiction, with the professionals. In cooperation with educational institutions and health institutions; public awareness on this issue is very important. Researchers are not only directed to the negative effects seen today; It is considered that it is important to carry out studies on the dangers that may arise in the future to taking preventive measures.

Giriş

Günümüz dünyasında teknoloji alanında yaşanan hızlı gelişim ve değişimler, bireylerin yaşamlarında da büyük değişimleri beraberinde getirmektedir. Teknolojinin hayatın her alanında olduğu, özellikle de yaygın iletişime olanak sağlayan internet ve buna bağlı olarak gelişen araç ve gereçlerin kullanımının hızla arttığı görülmektedir (Yen, Yen, Chen, Chen, & Ko, 2007). Yaygın iletişim ağı olan internetin temel kullanım amacı; iletişim kurmak, araştırma yapmak, bilgi edinmek, ticari faaliyetlerde bulunmak, eğlenmek olarak ifade edilmektedir (Seo, Kong, & Yom, 2009). Bu doğrultuda internet bağlantısı, dijital araç ve gereçlerin bireylerin hayatını oldukça kolaylaştırdığı görülmektedir. Ancak internet, dijital araç ve gereçler kullanılmaya başlandıktan sonra tüm bu olumlu yanlarının yanı sıra istenmeyen olumsuz yanlarının da ortaya çıktığı belirtilmektedir. Bu olumsuz durumların en önemlisi dijital bağımlılık olarak ifade edilmektedir (Sparrow & Griffiths, 1997).

Genelde fiziksel bir maddeye yönelik olarak bireylerin duyduğu kontrol edilemeyen derecede yüksek istek olarak tanımlanan bağımlılık kavramı (Holden, 2001); maddeye yönelik bağımlılık ve davranışa yönelik bağımlılık olmak üzere iki ana başlık altında incelenmektedir. Bireyin alkol, sigara, uyuşturucu özelliği olan katı, sıvı ve uçucu maddeleri sürekli kullanmak için duyduğu istek, bastıramadığı dürtü *madde bağımlılığı* olarak tanımlanmaktadır (Kurupınar & Erdamar, 2014: 66). Bireyin herhangi bir madde kullanmamasına karşın madde kullananlarda gözlenen olumsuz davranışların ortaya çıkmasına neden olan alışkanlıklar *davranışsal bağımlılık* olarak tanımlanmaktadır (Sevindik, 2011: 10). Birey, sürekli olarak bağımlısı olduğu davranışı düşünmekte ve bu davranışı gerçekleştirmek için büyük bir istek duymaktadır. Davranışı yapamadığı ortam ve durumlarda ise çevresine yönelik tolerans düzeyinde belirgin düşmeler, duygularında tutarsızlıklar, yoksunluk davranışları gözlenmektedir. Kumar, seks, yemek yeme, kleptomani (çalma hastalığı), kontrolsüz bir şekilde dijital araçları kullanma, sosyal ağlardan kopamama vb. davranışları yapmaya yönelik aşırı istek davranışsal bağımlılık olarak değerlendirilmektedir (Griffiths, 1999). Marks (1990), görülen bazı farklılıklar nedeniyle davranışsal bağımlılığın madde bağımlılığından ayrıldığını belirtmektedir. Bu farklılıkların başlıcalarının ise; bireyin herhangi bir madde kullanmaması, zihninin sürekli bağımlı olduğu davranışla meşgul olması sonucunda sosyal hayata yönelik algılarının zayıflaması, daha çok tek bir davranışa yönelik aşırı istek duyulması, takıntılı davranışların sergilenmesi, tedavi

sürecinin madde bağımlılığına göre daha kısa sürmesi ve yapılan tedavilerden yüksek oranda olumlu sonuçların alınması olduğunu söylemektedir.

Davranışsal bağımlılık türleri içinde yer alan dijital bağımlılık, başlangıçta internet bağımlılığı olarak adlandırılrsa da günümüzde internetle bağlantısı olan araç ve gereçlerin, sosyal platformların çoğalması sonucunda akıllı telefon, tablet, sosyal medya, oyun bağımlılığı gibi farklı kategorilere ayrılmaktadır. Dijital bağımlılığın dünya genelinde çok hızlı bir şekilde yaygınlaştığı, bireyin günlük yaşantısı ve sağlığı üzerinde pek çok olumsuz sonuç doğurduğu belirtilmektedir (Arslan, Kırık, Karaman, & Çetinkaya, 2015). Kişiliğin gelişmesi için gerekli sosyal ortamlarda bulunmayan bireyde sosyal beceriler de olgunlaşmadığı için kişilik bozuklukları görülmektedir (Shine & Beak, 2013). Ayrıca ilerleyen süreçte de şu anda bilinmeyen veya tanısı tam olarak konulamayan farklı zararlı etkilerinin de ortaya çıkabileceği ifade edilmektedir (Vural & Bat, 2010: 321). Dijital araç-gereçlerle internet ağına her yerden bağlanabilen teknolojinin hızla yaygınlaşmasıyla her yerden ve ortamdaki sosyal medyaya bağlanması özellikle küçük yaşlardaki çocukları istismara açık hale getirmektedir. Sahte kimlik ve hesaplar üzerinden zorbalık, saldırı ve şiddet davranışları sergilenmektedir. Sosyal ağlarda paylaşılan resimler ve bilgiler kullanılarak dolandırıcılık ve şantaj olayları yaşanmaktadır (Doğan & Tosun, 2016). İnternet ağıyla bağlantı kurulan dijital platformların güvenlik denetimlerinin yetersiz olması da başka sorunları beraberinde getirmektedir (Vural & Bat, 2010: 321).

Teknolojinin yaygınlaşmasına paralel olarak tüm dünyada ve ülkemizde şiddetin özellikle küçük yaşta çocuklar ve gençlerde yaygınlaştığı belirtilmektedir. Çocuklar ve gençler şiddetin hem uygulayıcısı hem de mağduru olmaktadır. Dijital ortamlarda oynanan oyunların önemli bir kısmının şiddet ve saldırganlık içermektedir. Bu durum oyunları oynayan çocuklar ve gençler üzerinde şiddet ve saldırganlığın normalleşmesine zemin hazırlamaktadır (Erkek, 2016: 22). Bilerek farklı şekillerde zarar vermek, hak ihlalinde bulunmak, kaba kuvvet sergilemek vb. davranışları içermektedir (Dursun, 2011). Bireyin saldırganca davranışının sonucunda bir veya daha fazla sayıdaki kişinin fiziksel veya psikolojik bütünlüğü bozulmaktadır (İldeş, 2002). Birey veya toplumlarda görülen şiddet eğilimlerinin artmasında farklı etkenler öne sürülmektedir. Bu etkenlerin başlıcaları; yaşanan dönemdeki savaşlar, afetler, kültürel zorunluluklar olduğu ifade edilmektedir. Aslında bunlar bireyin kontrol edemediği risk faktörleri olarak tanımlanmaktadır. Bu risk

faktörleri şiddet süresi, derinliği, yoğunluğu, boyut ve türünü belirlemektedir (Page & İnce, 2008).

Bireysel olarak şiddet davranışları gösteren bireylerin özellikle ergenlik döneminde çözümleyemediği ciddi sorunlar yaşadığı, aile, okul ve çevresi tarafından anlaşılacak destek görmediği gibi sürekli olumsuz tutum ve davranışları yüzünden dışlandığı için şiddet eylemlerine yöneldiği belirtilmektedir (Dahlberg & Potter, 2001). Bu eylemlerin genellikle bireyin ergenlik dönemiyle sınırlı kalmadığı, bu dönemde yerleşen tutum ve davranışların yetişkinlik sürecinde de devam ettiği ifade edilmektedir. Ergenlik döneminde şiddete yönelen bireylerin toplumsal dışlanmadan dolayı antisosyal kişilik yapısı gösterdiği, sosyal ortamlardan koparak suç odaklı gruplarla bağlantı kurma eğiliminde oldukları belirtilmektedir (Williams & Myers, 2004). Ergenlik döneminde ortaya çıkan şiddet davranışları özellikle okul ortamında daha belirgin olarak gözlenmektedir (Dahlberg & Potter, 2001). Okulda gözlemlenen şiddet davranışları sınıf veya okul içi ile sınırlı olmayıp okul türüne göre yatakhane, servis araçları, yemekhane, okul bahçesi vb. alanlarda da gözlenmektedir (Williams & Myers, 2004). Okul yöneticilerinin ve öğretmenlerin öğrencilerde gözlemledikleri olumsuz davranışlar karşısında nasihat etmek, görüşmek, uyarmak gibi bireysel veya rehberlik servislerinden, diğer öğretmenlerden ve velilerden yardım istemek şeklinde çözüm stratejileri kullandıkları görülmektedir (Arslan, 2018: 75).

Bireyin çocukluk, ergenlik ve yetişkinlik dönemlerinde farklı nedenlerle ortaya çıkan şiddet davranışlarının nedenlerinin belirlenmesi gerekmektedir. Bu nedenlerin belirlenmesi hem bireyin şiddet davranışından vazgeçebilmesi için gerekli desteğin doğru bir şekilde verilmesinde hem de toplumun bireyi davranışlarına tepki olarak dışlamasının önüne geçilmesinde oldukça önemli olmaktadır. Gerekli desteği bulamayan ve toplumdan dışlanan bireylerin gittikçe yalnızlaştığı ve gerek kendisine gerekse diğer insanlara yönelik olarak daha fazla şiddet davranışı gösterdiği ifade edilmektedir. Bireyin şiddet davranışının önüne geçmek için çözüm odaklı çalışmaların ortaya konulması gerekmektedir (Davey, Day, & Howells, 2005). Dijital bağımlılık yaşayan ergenlik dönemindeki bireylerde şiddete eğilim oranının bağımlılık yaşamayan bireylere göre daha fazla olduğu düşünülmektedir. Bunun gerekçesi olarak; bireylerin yaşadıkları bağımlılık dolayısıyla diğer bireylerle normal iletişim kurmakta zorlanmaları, özellikle sanal oyunlardaki şiddet unsurlarını kanıksayarak gerçek hayatta da bunu normal olarak algulamaları, toplumdan kendilerini soyutladıkları için gördükleri tepkiler karşısında şiddete yönelmeleri gösterilmektedir.

Bu çalışmada lise düzeyinde eğitim alan gençlerin dijital bağımlılık düzeylerinin ve şiddete yönelik eğilimlerinin belirlenmesi, aralarındaki ilişki düzeyi ve yönünün saptanması amaçlanmaktadır. Bu çalışmanın ilgili alan yazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu amaçla lise öğrencilerine uygulanan ölçekler aracılığıyla aşağıdaki soruların yanıtları aranmıştır:

a) Ortaöğretim öğrencilerinin dijital bağımlılık düzeyleri ve şiddet eğilimlerine ilişkin puan ortalamaları ölçeğin tamamında ve alt boyutlarında hangi düzeydedir?

b) Ortaöğretim öğrencilerinin dijital bağımlılık düzeyleri cinsiyet, sınıf düzeyi, ekonomik durum, anne eğitim durumu ve baba eğitim durumu değişkenlerine göre anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır?

c) Ortaöğretim öğrencilerinin şiddet eğilimleri cinsiyet, sınıf düzeyi, ekonomik durum, anne eğitim durumu ve baba eğitim durumu değişkenlerine göre anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır?

Yöntem

Bu araştırmanın örneklemini 2019-2020 eğitim-öğretim yılı güz döneminde Sivas ili merkez ilçede farklı eğitim bölgelerinde bulunan yedi farklı lisede öğrenimlerine devam eden 428 kız, 348 erkek olmak üzere toplamda 776 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan öğrencilere araştırma hakkında genel bilgilendirme yapılmış ve gönüllülük esasına riayet edilmiştir. Genel tarama modelleri arasında yer alan basit seçkisiz örnekleme yönteminin kullanıldığı bu araştırmaya dâhil edilen katılımcılara ilişkin betimsel istatistikler Tablo 1’de sunulmaktadır.

Tablo 1. Örneklem grubuna ilişkin betimsel özellikler

Değişkenler		(f)	(%)
Cinsiyet	Kız	428	55.15
	Erkek	348	44.85
Sınıf düzeyi	9. Sınıf	281	36.21
	10. Sınıf	198	25.52
	11. Sınıf	168	21.65
	12. Sınıf	129	16.62
Ekonomik durum	Çok İyi	91	11.73
	İyi	280	36.08
	Orta	343	44.20
	Düşük	62	7.99
Anne eğitim durumu	İlkokul	305	39.30
	Ortaokul	227	29.25
	Lise	158	20.36
	Üniversite	86	11.08
Baba eğitim durumu	İlkokul	170	21.91
	Ortaokul	171	22.04
	Lise	253	32.60
	Üniversite	182	23.45

Tablo 1’deki bulgulara bakıldığında; araştırmaya dâhil edilen öğrencilerin %55.15’nin kız, %45.85’nin erkek oldukları; %36.21’inin dokuzuncu, %25.52’sinin onuncu, %21.65’inin on birinci, %16.62’sinin on ikinci sınıfta öğrenimlerine devam ettikleri görülmektedir. Öğrencilerin ailelerinin ekonomik durumlarının ağırlıklı olarak iyi ve orta düzeyde olduğu; anne eğitim durumlarının ilkökul ve ortaokulda yoğunlaşırken baba eğitim durumlarının lisede yoğunlaştığı ve diğer eğitim kademelerinde birbirine yakın olduğu belirlenmiştir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmaya ilişkin veriler; Arslan vd. (2015) tarafından geliştirilen “Dijital Bağımlılık Ölçeği” ile Haskan ve Yıldırım (2012) tarafından geliştirilen “Şiddet Eğilimleri Ölçeği” kullanılarak elde edilmiştir.

Dijital Bağımlılık Ölçeği

Arslan vd. (2015) tarafından ortaöğretim öğrencileri düzeyinde kullanılmak üzere geliştirilen “Dijital Bağımlılık Ölçeği”; “Oyun” (11 madde), “Sosyal Medya” (12 madde), “Günlük Hayata Etkisi” (6 madde) olmak üzere üç alt faktör ve toplamda 29 maddeden oluşmaktadır. Bu araştırmada ölçeğin güvenilirliği oyun faktöründe .90, medya faktöründe .90, günlük hayata etkisi faktöründe .87 ve toplamda .92 olarak belirlenmiştir. Ölçek beşli likert tipinde hazırlanmış olup “Kesinlikle Katılmıyorum=1” ile “Tamamen Katılıyorum=5” arasında derecelendirilmiştir. Ölçek uygulamasından alınabilecek en yüksek puan 145 en düşük puan ise 29’dur. Öğrencilerin ölçek uygulamasından aldıkları puan ortalamaları yükseldikçe dijital bağımlılık düzeylerinin arttığı düştükçe azaldığı şeklinde çıkarımda bulunulabilir.

Şiddet Eğilimleri Ölçeği

Haskan ve Yıldırım’ın (2012) geliştirdiği “Şiddet Eğilimleri Ölçeği”; “Şiddet Duygusu” (6 madde), “Bilişim Teknolojileri Aracılığıyla Şiddet” (4 madde), “Başkalarına Zarar Verme Düşüncesi” (5 madde) ve “Başkalarına Şiddet Uygulama” (5 madde) olmak üzere dört faktör ve 20 maddeden oluşmaktadır. Ölçek geliştirme çalışmasında toplam güvenilirliği .87; bu çalışmada ise .88 olarak tespit edilmiştir. Ölçeğin faktörlerinde güvenilirliği; şiddet duygusu faktöründe .80, bilişim teknolojileri aracılığıyla şiddet faktöründe .71 başkalarına zarar verme düşüncesi faktöründe .79, başkalarına şiddet uygulama faktöründe .76 olarak belirlenmiştir. Üçlü likert tipinde hazırlanan ölçek “Hiçbir

zaman=1", "Bazen=2" ve "Her zaman=3" şeklinde derecelendirilmiştir. Ölçek uygulaması sonucunda alınabilecek en yüksek puan 60, en düşük puan ise 20 olmaktadır.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırma verilerinin elde edilmesi amacıyla Sivas il merkezinde bulunan farklı eğitim bölgelerinde bulunan yedi farklı lise belirlenerek uygulama için gerekli izinler alınmıştır. 2019-2020 eğitim-öğretim yılı güz döneminde 428 kız, 348 erkek olmak üzere 776 öğrenciye ölçekler uygulanmıştır. Uygulamada öğrenci gönüllülüğü ilkesine riayet edilmiştir. Elde edilen verilerin analizinde SPSS 25.0 istatistik programı kullanılmıştır. Puanların normal dağılıp dağılmadığının belirlenmesi amacıyla Kolmogorov-Smirnov (K-S) Testi uygulanmıştır. Verilerin normallik değerlerini karşıladığı belirlenmiştir. Öğrencilerin dijital bağımlılıkları ve şiddet eğilimlerinin cinsiyet, sınıf düzeyi, ekonomik durum, anne eğitim durumu ve baba eğitim durumu değişkenleri açısından anlamlı farklılık gösterip göstermediğinin tespiti amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ve bağımsız gruplar t testi uygulanmıştır. Yapılan ANOVA testinde anlamlı farklılık olduğu belirlenen gruplarda anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunun tespiti amacıyla TUKEY analizi uygulanmıştır. Öğrencilerin dijital bağımlılık düzeyleri ile şiddet eğilimleri arasındaki ilişkiler pearson korelasyon katsayısı ile analiz edilmiştir.

Bulgular

Bu çalışma kapsamında elde edilen verilerin analiz edilmesi sonucunda elde edilen bulgular, araştırma sorularının sırasına uygun olarak aşağıda sunulmaktadır. Ortaöğretim düzeyinde eğitim gören öğrencilerin şiddet eğilimleri ölçeğinin tamamından ve toplamından aldıkları puan ortalamaları Tablo 2’de sunulmaktadır.

Tablo 2. Ölçeklere ilişkin betimsel istatistikler

Ölçekler	N	En düşük puan	En yüksek puan	\bar{X}	Madde ort.	ss
Toplam puan	776	29	145	81.99	2.83	22.34
Oyun	776	11	55	28.45	2.59	10.60
Sosyal medya	776	12	60	37.28	3.11	10.96
Günlük hayata etkisi	776	6	30	16.26	2.71	6.24
Toplam puan	776	20	59	36.33	1.82	7.95
Şiddet duygusu	776	6	18	10.35	1.73	2.86
Bilişim şiddeti	776	4	12	7.20	1.80	1.84
Zarar verme düşüncesi	776	5	15	8.84	1.77	2.48
Şiddet uygulama	776	5	15	9.94	1.99	2.44

Tablo 2'deki veriler incelendiğinde; öğrencilerin dijital bağımlılık düzeylerinin ölçeğin toplamında orta düzeyde (2.83), oyun faktöründe orta düzeyde (2.59), sosyal medya faktöründe orta düzeyde (3.11), günlük hayata etkisi faktöründe orta düzeyde (2.71) olarak belirlenmiştir. Ortaöğretim öğrencilerinin dijital bağımlılık ölçeğinden aldıkları en yüksek puan ortalamasının sosyal medya en düşük puan ortalamasının ise oyun faktörüne ait olduğu görülmektedir. Öğrencilerin şiddet eğilimleri ise toplam puanda (1.82), şiddet duygusu faktöründe orta düzeyde (1.73), bilişim teknolojileri aracılığıyla şiddet faktöründe orta düzeyde (1.80), başkalarına zarar verme düşüncesi faktöründe orta düzeyde (1.77), başkalarına şiddet uygulama faktöründe orta düzeyde (1.99) olarak belirlenmiştir. Ortaöğretim öğrencilerinin şiddet eğilimleri ölçeğinden aldıkları puan ortalamalarına göre en yüksek puanı başkalarına şiddet uygulama faktöründe en düşük puanı ise şiddet duygusu faktöründe aldıkları görülmektedir.

Ortaöğretim öğrencilerinin dijital bağımlılık düzeylerinin ve şiddet eğilimlerinin cinsiyet değişkenine göre anlamlı şekilde farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesi amacıyla uygulanan bağımsız gruplar t testi bulgularına Tablo 3'te yer verilmektedir.

Tablo 3. Cinsiyet değişkenine göre dijital bağımlılık ve şiddet eğilimleri bağımsız gruplar t testi bulguları

	Cinsiyet	N	\bar{X}	ss	t	p
Toplam	Kız	428	78.35	21.93	-5.12	.000*
	Erkek	348	86.48	22.04		
Oyun	Kız	428	25.38	9.88	-9.41	.000*
	Erkek	348	23.23	10.25		
Sosyal medya	Kız	428	37.23	11.48	-.15	.880
	Erkek	348	37.35	10.29		
Günlük hayata etkisi	Kız	428	15.74	6.09	-2.57	.010*
	Erkek	348	16.90	6.36		
Toplam	Kız	428	34.51	7.40	-7.26	.000*
	Erkek	348	38.57	8.03		
Şiddet duygusu	Kız	428	9.76	2.60	-6.60	.000*
	Erkek	348	11.07	3.00		
Bilişim şiddeti	Kız	428	6.95	1.74	-4.19	.000*
	Erkek	348	7.50	1.90		
Zarar verme düşüncesi	Kız	428	8.36	2.37	-6.02	.000*
	Erkek	348	9.42	2.49		
Şiddet uygulama	Kız	428	9.44	2.31	-6.51	.000*
	Erkek	348	10.56	2.45		

*p<.05

Tablo 3'teki bulgulara göre öğrencilerin dijital bağımlılıkları puan ortalamalarının ölçeğin toplamı, günlük hayat etkisi faktöründe erkek, oyun faktöründe kız öğrencilerin

aleyhine; şiddet eğilimlerine ilişkin puan ortalamalarının cinsiyet değişkeni açısından ölçeğin toplam puanı ve tüm faktörlerinde erkek öğrencilerin aleyhine olmak üzere anlamlı farklılık gösterdiği $p < .05$ belirlenmiştir. Dijital bağımlılık ölçeğinin sosyal medya faktöründe ise anlamlı farklılık $p > .05$ belirlenmemiştir.

Ortaöğretim öğrencilerinin dijital bağımlılık düzeylerine ilişkin puan ortalamalarının sınıf düzeyi değişkenine göre anlamlı şekilde farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesi amacıyla uygulanan ANOVA testi bulgularına Tablo 4'te yer verilmektedir.

Tablo 4. Sınıf düzeyi değişkenine göre dijital bağımlılıkları ANOVA testi bulguları

	Sınıf	N	\bar{X}	ss	F	p	Anlamlı Fark TUKEY
Toplam	9. Sınıf	281	82.65	22.45	.60	.618	Yok
	10. sınıf	198	81.05	20.91			
	11. Sınıf	168	83.24	22.08			
	12. Sınıf	129	80.39	24.55			
Oyun	9. Sınıf	281	28.26	10.19	.68	.565	Yok
	10. sınıf	198	29.33	10.25			
	11. Sınıf	168	27.85	10.69			
	12. Sınıf	129	28.29	11.87			
Sosyal medya	9. Sınıf	281	37.87	11.29	2.39	.068	Yok
	10. sınıf	198	35.83	9.72			
	11. Sınıf	168	38.57	11.14			
	12. Sınıf	129	36.57	11.59			
Günlük hayata etkisi	9. Sınıf	281	16.52	6.34	1.46	.224	Yok
	10. sınıf	198	15.88	5.80			
	11. Sınıf	168	16.83	6.15			
	12. Sınıf	129	15.53	6.70			

Tablo 4 incelendiğinde ortaöğretim düzeyinde öğrenim gören öğrencilerin dijital bağımlılık düzeylerinin sınıf değişkeni açısından ölçeğin toplamı ve tüm faktörlerinde anlamlı farklılık oluşturmadığı $p > .05$ bulgusuna ulaşılmıştır. Toplam puan açısından değerlendirildiğinde en yüksek puan ortalamasına 11. sınıfta öğrenim gören öğrencilerin en düşük puan ortalamasına ise 12. sınıfta öğrenim gören öğrencilerin sahip oldukları tespit edilmiştir.

Ortaöğretim öğrencilerinin şiddet eğilimlerine ilişkin puan ortalamalarının sınıf düzeyi değişkenine göre anlamlı şekilde farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesi amacıyla uygulanan ANOVA testi bulgularına Tablo 5'te yer verilmektedir.

Tablo 5. Sınıf düzeyi değişkenine göre şiddet eğilimleri ANOVA testi bulguları

	Sınıf	N	\bar{x}	ss	F	p	Anlamlı Fark TUKEY
Toplam	9. Sınıf	281	35.81	7.74	1.38	.247	Yok
	10. sınıf	198	36.88	7.07			
	11. Sınıf	168	37.02	8.01			
	12. Sınıf	129	35.74	9.41			
Şiddet duygusu	9. Sınıf	281	10.18	2.82	1.17	.321	Yok
	10. sınıf	198	10.57	2.63			
	11. Sınıf	168	10.55	2.81			
	12. Sınıf	129	10.16	3.32			
Bilişim şiddeti	9. Sınıf	281	7.07	1.84	.97	.408	Yok
	10. sınıf	198	7.31	1.75			
	11. Sınıf	168	7.32	1.81			
	12. Sınıf	129	7.13	2.00			
Zarar verme düşüncesi	9. Sınıf	281	8.60	2.36	2.75	.042	Yok
	10. sınıf	198	9.08	2.30			
	11. Sınıf	168	9.13	2.58			
	12. Sınıf	129	8.58	2.81			
Şiddet uygulama	9. Sınıf	281	9.95	2.49	.11	.956	Yok
	10. sınıf	198	9.92	2.26			
	11. Sınıf	168	10.02	2.31			
	12. Sınıf	129	9.86	2.75			

Tablo 5'teki verilere göre ortaöğretim düzeyinde eğitim alan öğrencilerin şiddet eğilimlerinin sınıf düzeyi değişkeni açısından ölçeğin toplamı ve tüm faktörlerinde anlamlı farklılık göstermediği $p > .05$ tespit edilmiştir. Toplam puan açısından bakıldığında en yüksek puanın on birinci sınıf öğrencilerine en düşük puanın ise on ikinci sınıf öğrencilerine ait olduğu görülmektedir. Ortaöğretim öğrencilerinin dijital bağımlılık puan ortalamalarının ekonomik durum değişkenine göre anlamlı şekilde farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesi amacıyla uygulanan ANOVA testi bulgularına Tablo 6'da yer verilmektedir.

Tablo 6. Ekonomik durum değişkenine göre dijital bağımlılık ANOVA testi bulguları

	Ekon. Dur.	N	\bar{X}	ss	F	p	Anlamlı Fark TUKEY
Toplam	1.Çok İyi	91	81.69	19.60	3.06	.027*	4 ile 2, 3 arasında
	2.İyi	280	81.17	21.41			
	3.Orta	343	81.27	23.33			
	4.Düşük	62	90.19	23.43			
Oyun	1.Çok İyi	91	28.34	9.31	4.68	.003*	4 ile 1, 2, 3 arasında
	2.İyi	280	27.63	10.66			
	3.Orta	343	28.30	10.64			
	4.Düşük	62	33.13	10.97			
Sosyal medya	1.Çok İyi	91	36.01	10.63	1.81	.144	Yok
	2.İyi	280	38.10	10.55			
	3.Orta	343	36.65	11.31			

	4.Düşük	62	38.97	11.03			
	1.Çok İyi	91	17.34	5.82			
Günlük	2.İyi	280	15.44	6.05	4.37	.005*	4 ile 2 arasında
hayata etkisi	3.Orta	343	16.31	6.23			
	4.Düşük	62	18.10	7.14			

*p<.05

Tablo 6'da yer alan veriler incelendiğinde ortaöğretim düzeyinde öğrenim görmekte olan öğrencilerin dijital bağımlılıklarının ölçeğin toplamı, oyun ve günlük hayat etkisi faktörlerinde anlamlı farklılık gösterdiği $p<.05$; sosyal medya faktöründe ise göstermediği $p>.05$ saptanmıştır. Anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunun tespiti amacıyla uygulanan TUKEY analizine göre; toplam puanda "Düşük ile İyi, Orta" grupları arasında düşük aleyhine; oyun faktöründe "Düşük ile Çok iyi, İyi, Orta" grupları arasında düşük aleyhine; günlük hayata etkisi faktöründe "Düşük ile İyi" grupları arasında düşük aleyhine olmak üzere farklılık belirlenmiştir. Toplam puan açısından ele alındığında en yüksek puan ortalamasına sahip öğrencilerin ekonomik durumu düşük öğrencilere en yüksek puan ortalamasına ise ekonomik durumu iyi olan öğrencilerin sahip oldukları tespit edilmiştir.

Ortaöğretim öğrencilerinin şiddet eğilimlerine ilişkin puan ortalamalarının ekonomik durum değişkenine göre anlamlı şekilde farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesi amacıyla uygulanan ANOVA testi bulgularına Tablo 7'de yer verilmektedir.

Tablo 7. Ekonomik durum değişkenine göre şiddet eğilimleri ANOVA testi bulguları

	Ekon. Dur.	N	\bar{X}	ss	F	p	TUKEY
Toplam	1.Çok İyi	91	37.24	8.18	.99	.398	Yok
	2.İyi	280	35.75	7.89			
	3.Orta	343	36.49	7.96			
	4.Düşük	62	36.73	7.80			
Şiddet duygusu	1.Çok İyi	91	10.81	3.04	1.95	.121	Yok
	2.İyi	280	10.11	2.80			
	3.Orta	343	10.35	2.85			
	4.Düşük	62	10.79	2.86			
Bilişim şiddeti	1.Çok İyi	91	7.25	1.96	.055	.983	Yok
	2.İyi	280	7.17	1.88			
	3.Orta	343	7.21	1.75			
	4.Düşük	62	7.19	1.97			
Zarar verme düşüncesi	1.Çok İyi	91	9.22	2.58	1.35	.258	Yok
	2.İyi	280	8.65	2.34			
	3.Orta	343	8.86	2.55			
	4.Düşük	62	8.97	2.57			
Şiddet uygulama	1.Çok İyi	91	9.96	2.42	.60	.614	Yok
	2.İyi	280	9.83	2.51			
	3.Orta	343	10.07	2.46			
	4.Düşük	62	9.77	2.00			

Tablo 7'deki bulgular analiz edildiğinde ortaöğretim öğrencilerinin şiddet eğilimleri üzerinde ekonomik durum değişkeninin ölçeğin toplamı ve tüm faktörlerinde belirleyici bir farklılık oluşturmadığı $p>.05$ saptanmıştır. Ölçeğin toplam puan ortalamasına bakıldığında en yüksek puanı ekonomik durumunu çok iyi olarak ifade eden grubun en düşük puanı ise ekonomik durumunu iyi olarak ifade eden grubun aldığı görülmektedir.

Ortaöğretim öğrencilerinin dijital bağımlılıklarına yönelik puan ortalamalarının anne eğitim durumu değişkenine göre anlamlı şekilde farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesi amacıyla uygulanan ANOVA testi bulgularına Tablo 8'de sunulmaktadır.

Tablo 8. Anne eğitim durumu değişkenine göre dijital bağımlılıkları ANOVA testi bulguları

	Anne Eğit.	N	\bar{X}	ss	F	p	Anlamlı Fark TUKEY
Toplam	1.İlkokul	305	83.20	22.73	2.47	.060	Yok
	2.Ortaokul	227	78.62	21.54			
	3.Lise	158	83.51	22.70			
	4.Üniversite	86	83.84	21.77			
Oyun	1.İlkokul	305	28.86	10.71	2.57	.053	Yok
	2.Ortaokul	227	26.93	10.18			
	3.Lise	158	28.89	11.14			
	4.Üniversite	86	30.19	9.99			
Sosyal medya	1.İlkokul	305	37.56	10.86	1.07	.361	Yok
	2.Ortaokul	227	36.32	10.95			
	3.Lise	158	38.25	10.93			
	4.Üniversite	86	37.08	11.33			
Günlük hayata etkisi	1.İlkokul	305	16.79	6.36	2.38	.048*	1 ile 2 arasında
	2.Ortaokul	227	15.37	6.12			
	3.Lise	158	16.37	6.30			
	4.Üniversite	86	16.57	5.81			

$p<.05^*$

Tablo 8'de yer alan ortaöğretim öğrencilerinin dijital bağımlılıklarının anne eğitim durumu değişkeni açısından analizine ilişkin bulgular incelendiğinde; ölçeğin toplamı, oyun ve sosyal medya faktörleri açısından anlamlı farklılık olmadığı, günlük hayata etkisi faktöründe ise "İlkokul ile Ortaokul" arasında ilkokul aleyhine olmak üzere anlamlı farklılık bulunduğu tespit edilmiştir. Toplam puana göre en yüksek puana sahip grubun annesi üniversite mezunu, en düşük puana ise annesi ortaokul mezunu olan grubun sahip olduğu belirlenmiştir.

Ortaöğretim öğrencilerinin şiddet eğilimlerinin anne eğitim durumu değişkenine göre anlamlı şekilde farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesi amacıyla uygulanan ANOVA testi bulgularına Tablo 9’da yer verilmektedir.

Tablo 9. Anne eğitim durumu değişkenine göre şiddet eğilimleri ANOVA testi bulguları

	Anne Eğit.	N	\bar{X}	ss	F	P	Anlamlı Fark TUKEY
Toplam	1.İlkokul	305	35.80	7.78	2.91	.034*	1 ile 3, 4 arasında 2 ile 3, 4 arasında
	2.Ortaokul	227	35.72	7.58			
	3.Lise	158	37.69	8.75			
	4.Üniversite	86	37.33	7.65			
Şiddet duygusu	1.İlkokul	305	10.21	2.87	1.84	.138	Yok
	2.Ortaokul	227	10.25	2.72			
	3.Lise	158	10.83	3.10			
	4.Üniversite	86	10.27	2.69			
Bilişim şiddeti	1.İlkokul	305	7.03	1.79	2.95	.032*	1 ile 3 arasında
	2.Ortaokul	227	7.12	1.84			
	3.Lise	158	7.53	1.92			
	4.Üniversite	86	7.38	1.76			
Zarar verme düşüncesi	1.İlkokul	305	8.81	2.36	1.26	.287	Yok
	2.Ortaokul	227	8.63	2.48			
	3.Lise	158	9.06	2.71			
	4.Üniversite	86	9.08	2.46			
Şiddet uygulama	1.İlkokul	305	9.75	2.33	4.32	.005*	4 ile 1, 2 arasında
	2.Ortaokul	227	9.73	2.27			
	3.Lise	158	10.28	2.67			
	4.Üniversite	86	10.59	2.63			

*p<.05

Tablo 9’daki bulgular analiz edildiğinde ortaöğretim öğrencilerinin şiddet eğilimleri ölçeğinden aldıkları puan ortalamalarının anne eğitim durumu değişkenine göre ölçeğin toplamı, bilişim teknolojileri aracılığıyla şiddet, başkalarına şiddet uygulama faktörlerinde anlamlı farklılık gösterdiği $p<.05$, şiddet duygusu, başkalarına zarar verme düşüncesi faktörlerinde anlamlı farklılık göstermediği $p>.05$ belirlenmiştir. Anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunun belirlenmesi amacıyla uygulanan TUKEY analizine göre ölçeğin toplamında “İlkokul ile Lise, Üniversite” arasında ilkokul lehine, “Ortaokul ile Lise, Üniversite” arasında ortaokul lehine; bilişim teknolojileri aracılığıyla şiddet faktöründe “İlkokul ile Lise”, arasında ilkokul lehine; başkalarına şiddet uygulama faktöründe “Üniversite ile İlkokul, Ortaokul” arasında üniversite aleyhine anlamlı farklılığı olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Öğrencilerin aldıkları puan ortalamaları toplam puan açısından değerlendirildiğinde; en

yüksek puan ortalamasına annesi lise, en düşük annesi ortaokul mezunu olan gruplara ait olduğu belirlenmiştir.

Ortaöğretim öğrencilerinin dijital bağımlılıklarına yönelik puan ortalamalarının baba eğitim durumu değişkenine göre anlamlı şekilde farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesi amacıyla uygulanan ANOVA testi bulgularına Tablo 10'da sunulmaktadır.

Tablo 10. Baba eğitim durumu değişkenine göre dijital bağımlılıkları ANOVA testi bulguları

	Baba Eğit.	N	\bar{X}	ss	F	p	Anlamlı Fark TUKEY
Toplam	1.İlkokul	170	84.18	22.95	1.68	.170	Yok
	2.Ortaokul	171	81.69	21.97			
	3.Lise	253	79.72	22.75			
	4.Üniversite	182	83.41	21.38			
Oyun	1.İlkokul	170	29.82	11.10	2.55	.055	Yok
	2.Ortaokul	171	28.00	10.88			
	3.Lise	253	27.23	10.26			
	4.Üniversite	182	29.27	10.19			
Sosyal medya	1.İlkokul	170	37.81	10.72	.67	.569	Yok
	2.Ortaokul	171	37.04	10.59			
	3.Lise	253	36.63	11.15			
	4.Üniversite	182	37.93	11.26			
Günlük hayata etkisi	1.İlkokul	170	16.54	6.79	.54	.544	Yok
	2.Ortaokul	171	16.66	6.31			
	3.Lise	253	15.85	6.23			
	4.Üniversite	182	16.20	5.61			

p<.05*

Tablo 10 incelendiğinde; ortaöğretim öğrencilerinin dijital bağımlılıklarının baba eğitim durumu değişkeni açısından ölçeğin toplamı ve tüm faktörleri açısından anlamlı farklılık olmadığı p>.05 tespit edilmiştir. Toplam puana göre en yüksek puana sahip grubun babası ilkokul mezunu, en düşük puana ise babası lise mezunu olan grubun sahip olduğu belirlenmiştir.

Ortaöğretim öğrencilerinin şiddet eğilimlerinin baba eğitim durumu değişkenine göre anlamlı şekilde farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesi amacıyla uygulanan ANOVA testi bulgularına Tablo 11'de yer verilmektedir.

Tablo 11. Eğitim durumu değişkenine göre şiddet eğilimleri ANOVA testi bulguları

	Baba Eğitim.	N	\bar{X}	ss	F	p	Anlamlı Fark TUKEY
Toplam	1.İlkokul	170	36.07	7.63	2.91	.034*	4 ile 2 arasında
	2.Ortaokul	171	35.53	6.97			
	3.Lise	253	35.98	8.38			
	4.Üniversite	182	37.81	8.34			
Şiddet duygusu	1.İlkokul	170	10.40	2.95	1.34	.260	Yok
	2.Ortaokul	171	10.23	2.60			
	3.Lise	253	10.17	2.91			
	4.Üniversite	182	10.69	2.93			
Bilişim şiddeti	1.İlkokul	170	7.06	1.72	.96	.413	Yok
	2.Ortaokul	171	7.13	1.84			
	3.Lise	253	7.20	1.87			
	4.Üniversite	182	7.38	1.89			
Zarar verme düşüncesi	1.İlkokul	170	8.93	2.37	1.01	.387	Yok
	2.Ortaokul	171	8.67	2.21			
	3.Lise	253	8.72	2.63			
	4.Üniversite	182	9.06	2.60			
Şiddet uygulama	1.İlkokul	170	9.68	2.07	8.33	.000*	4 ile 1, 2, 3 arasında
	2.Ortaokul	171	9.50	2.13			
	3.Lise	253	9.90	2.52			
	4.Üniversite	182	10.68	2.74			

*p<.05

Tablo 11'deki verilere göre ortaöğretim öğrencilerinin baba eğitim durumu değişkeni açısından şiddet eğilimlerine ilişkin puan ortalamalarının ölçeğin toplamı ve başkalarına şiddet uygulama faktöründe anlamlı farklılık gösterdiği p<.05, diğer faktörler açısından ise anlamlı farklılık göstermediği p>.05 saptanmıştır. Anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunun tespiti amacıyla yapılan TUKEY analizine göre ölçeğin toplamında "Üniversite ile Ortaokul" arasında üniversite aleyhine; başkalarına şiddet uygulama faktöründe "Üniversite ile İlkokul, Ortaokul, Lise" arasında üniversite aleyhine olduğu tespit edilmiştir. Ortaöğretim öğrencilerinin şiddet eğilimleri puan ortalamalarına toplam puan açısından bakıldığında; en yüksek puanın babası üniversite mezunu, en düşük puanın ise babası ortaokul mezunu olan öğrencilere ait oldukları belirlenmiştir.

Ortaöğretim öğrencilerinin dijital bağımlılıkları ile şiddet eğilimlerinin toplam puan ve faktörlerine göre aralarındaki korelasyon düzeyinin belirlenmesi amacıyla yapılan Pearson Korelasyon analizi sonuçları Tablo 12'de sunulmuştur.

Tablo 12. Dijital bağımlılık ile şiddet eğilimleri arasındaki korelasyon testi sonuçları

	Dij. B. Top.	Oyun	Sos. Med.	Gün. Ha. Et.	Şid. Eğ. Top	Şiddet Duy.	Bilişim Şid.	Baş. Z. V. D.	Baş. Ş. U.
Dij. B. Top.	1.00	.81**	.86**	.71**	.40**	.34**	.32**	.33**	.32**
Oyun		1.00	.46**	.37**	.37**	.34**	.27	.29	.30**
Sos. Med.			1.00	.52**	.26	.19	.22	.21	.24
Gün. Ha. Et.				1.00	.35**	.33**	.28	.32**	.21
Şid. Eğ. Top.					1.00	.89**	.83**	.85**	.83**
Şiddet Duy.						1.00	.69**	.70**	.48**
Bilişim Şid.							1.00	.65**	.48**
Baş. Z. V. D.								1.00	.45**
Baş. Ş. U.									1.00

Tablo 12 incelendiğinde; öğrencilerin dijital bağımlılık toplam puanı ile oyun ($r=.81$), sosyal medya ($r=.86$), günlük hayata etkisi ($r=.71$) faktörleri arasında pozitif yönde yüksek düzeyde; şiddet eğilimleri toplam puanı ($r=.40$), şiddet duygusu ($r=.34$), bilişim teknolojileri ile şiddet ($r=.32$), başkalarına zarar verme düşüncesi ($r=.33$), başkalarına şiddet uygulama ($r=.32$) faktörleri arasında pozitif yönde orta düzeyde bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Şiddet eğilimleri toplam puanı ile dijital bağımlılık toplam puanı ($r=.40$), oyun ($r=.37$), günlük hayata etkisi ($r=.35$) arasında pozitif yönde orta düzeyde, sosyal medya ($r=.26$) arasında düşük düzeyde; şiddet duygusu ($r=.89$), bilişim teknolojileri aracılığıyla şiddet ($r=.83$), başkalarına zarar verme düşüncesi ($r=.85$), başkalarına şiddet uygulama ($r=.83$) faktörleri arasında pozitif yönde yüksek düzeyde bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Toplam puanlar ve faktörler açısından öğrencilerin dijital bağımlılık ve şiddet eğilimlerinin pozitif yönde orta düzeyde bir ilişkinin olduğu görülmektedir. Bu sonuçlar öğrencilerin dijital bağımlılık düzeyleri yükseldikçe şiddete yönelik eğilimlerinin de yükseldiği şeklinde yorumlanabilir.

Tartışma ve Sonuç

Öğrencilerin dijital bağımlılıklarının ve şiddet eğilimlerinin orta düzeyde olduğu belirlenmiştir. Ortaöğretim öğrencilerinin dijital bağımlılık ölçeğinden aldıkları en yüksek puan ortalamasının sosyal medya en düşük puan ortalamasının ise oyun faktörüne ait olduğu; şiddet eğilimleri ölçeğinden aldıkları puan ortalamalarına göre en yüksek puanı başkalarına şiddet uygulama faktöründe en düşük puanı ise şiddet duygusu faktöründe aldıkları görülmektedir.

Öğrencilerin dijital bağımlılıkları puan ortalamalarının ölçeğin toplamı, günlük hayat etkisi faktöründe erkek, oyun faktöründe kız öğrencilerin aleyhine; şiddet eğilimlerine ilişkin

puan ortalamalarının cinsiyet değişkeni açısından ölçeğin toplam puanı ve tüm faktörlerinde erkek öğrencilerin aleyhine olmak üzere anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Dijital bağımlılık ölçeğinin sosyal medya faktöründe ise anlamlı farklılık belirlenmemiştir. Gönüç'ün (2009) yaptığı araştırma sonuçlarına bakıldığında kız öğrencilerin dijital bağımlılık düzeylerinin erkek öğrencilere oranla daha düşük düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Yine benzer bir sonuç da Eryılmaz ve Çukurluöz (2018) tarafından yapılan çalışmada elde edilmiştir. Arslan'ın (2019) araştırmasında elde edilen sonuçlarda bu çalışmayla uyumluluk göstermektedir. Alan yazında farklı sonuçların elde edildiği araştırmaların bulunduğu belirlenmiştir. Arslan vd.'nin (2015) çalışmasında cinsiyet faktörünün anlamlı farklılık oluşturduğu ancak bu farklılığın kız öğrenciler aleyhine olduğu belirlenmiştir. Çam ve Nur (2015) tarafından yapılan çalışmada ise cinsiyet açısından bir farklılık belirlenmemiştir. Ancak dijital bağımlılıkla ilgili yapılan çalışmalara genel olarak bakıldığında erkek öğrencilerin bağımlılık düzeylerinin kız öğrencilere oranla daha yüksek olduğu görülmektedir. Bunun nedeni olarak özellikle toplumumuzda erkek çocukların kız çocuklarına nazaran daha az denetime tabi olmaları, sosyal ortamlara girme isteklerinin daha düşük olması dolayısıyla iletişimde sıkıntı yaşamaları, dijital araç gereçlere erişimlerinin nispeten daha erken yaşlarda başlaması, ev dışındaki internet kullanım ortamlarında daha erken yaşlarda bulunmaya başlamaları gösterilebilir.

Öğrencilerin şiddet eğilimleri puan ortalamaları cinsiyet değişkenine göre analiz edildiğinde toplam puan ve tüm faktörlerde kız öğrenciler lehine olmak üzere anlamlı farklılık görülmüştür. Haskan ve Yıldırım'ın (2012) araştırması incelendiğinde bu çalışmayla uyumlu bulgular elde edildiği görülmektedir. Yine Akınsel (2018) tarafından yapılan bir çalışmada da erkek öğrencilerin şiddete daha fazla yönelimlerinin olduğu belirlenmiştir. Erkek öğrencilerin kız öğrencilere oranla iletişim becerilerinin daha geç gelişmesinin duygu, istek ve taleplerini fiziksel güç kullanarak elde etmeye yönelmelerinde etkili olduğu düşünülmektedir. Toplum tarafından erkeğin fiziksel güçle özdeşleştirilmesinin de psikolojileri üzerinde belirli bir düzeyde etkisi olduğu savunulmaktadır. Özellikle erkeklerin duygularını yansıtmamaları gerektiğine ilişkin yaygın kabul sonucunda kendi iç dünyasını yeterince anlatamayan birey yaşadığı içsel mücadeleyle baş edemediğinde çözüm için şiddete yönelmektedir (Avcı & Yıldırım, 2014).

Ortaöğretim düzeyinde öğrenim gören öğrencilerin dijital bağımlılık düzeylerinin sınıf değişkeni açısından anlamlı farklılık oluşturmadığı bulgusuna ulaşılmıştır. Toplam

puan açısından değerlendirildiğinde en yüksek puan ortalamasına 11. sınıfta öğrenim gören öğrencilerin en düşük puan ortalamasına ise 12. sınıfta öğrenim gören öğrencilerin sahip oldukları tespit edilmiştir. Gönüç'ün (2009) yaptığı araştırma sonuçlarına göre öğrencilerin dijital bağımlılıklarına ilişkin puan ortalamalarının sınıf düzeyi açısından anlamlı farklılık gösterdiği bulgusuna ulaşılmıştır. En düşük puan ortalamasına sahip grubun on ikinci sınıf öğrencileri en yüksek puan ortalamasına sahip grubun ise dokuzuncu sınıf öğrencileri olduğu tespit edilmiştir. Arslan (2019) tarafından yapılan çalışmada da benzer bulgular elde edilmiştir. Eryılmaz ve Çukurluöz'ün (2018) araştırmasında ise sınıf düzeyinin dijital bağımlılık üzerinde anlamlı farklılık oluşturacak düzeyde bir etkisinin olmadığı saptanmıştır. Bu çalışmada ve diğer çalışmalarda elde edilen sonuçlara bakıldığında ergenliğin özellikle ortaöğretimin ilk sınıflarında daha belirgin etkilerinin görülmesinin sonucunda öğrencilerin bağımlılık düzeylerinin sonraki sınıflara göre daha yüksek olmasında etkisi olduğu düşünülebilir. Bu durum üzerinde öne sürülebilecek gerekçelerden biri de her doğan çocuğun bir öncekine göre daha yoğun dijital araç-gereçlerin kullanıldığı bir ortamı hazır olarak bulmasının sonucunda bu araç-gereçleri daha fazla kullanma eğiliminde olmaları şeklindedir.

Ortaöğretim düzeyinde eğitim alan öğrencilerin şiddet eğilimlerinin sınıf düzeyi değişkeni açısından anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Toplam puan açısından bakıldığında en yüksek puanın on birinci sınıf öğrencilerine en düşük puanın ise on ikinci sınıf öğrencilerine ait olduğu görülmektedir. Kanal'ın (2008) yaptığı araştırma sonuçlarında sınıf düzeyinin öğrencilerinin şiddet eğilimleri üzerinde belirleyici etkisi olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Alt sınıflarda eğitim alan öğrencilerin üst sınıflarda okuyan öğrencilere oranla daha yüksek şiddet eğilimi gösterdiği bulgusuna ulaşılmıştır. Benzer bir bulgu da Arslan ve Konür (2019) tarafından yapılan çalışmada elde edilmiştir. Bu sonuç dijital bağımlılık sonuçlarıyla birlikte değerlendirildiğinde dijital bağımlılığın şiddet eğilimleri üzerinde bir etkisi olabileceği düşünülmektedir. Ayrıca ergenliğin son evreleri olan ortaöğretim ilk sınıflarda öğrencilerin duygularını bastırmakta ve kontrol etmekte üst sınıflarda öğrenim görmekte olan öğrencilere nazaran daha çok zorlanmalarının da önemli olduğu savunulmaktadır.

Ortaöğretim düzeyinde öğrenim görmekte olan öğrencilerin ekonomik durum değişkeni açısından dijital bağımlılık puan ortalamalarının ölçeğin toplamı, oyun ve günlük hayat etkisi faktörlerinde anlamlı farklılık gösterdiği; sosyal medya faktöründe ise

göstermediği saptanmıştır. Toplam puan açısından ele alındığında en yüksek puan ortalamasına sahip öğrencilerin ekonomik durumu düşük öğrencilere en yüksek puan ortalamasına ise ekonomik durumu iyi olan öğrencilerin sahip oldukları tespit edilmiştir. Kayri ve Günüş (2016) tarafından yapılan çalışma bulgularına göre ekonomik durumu yüksek olan öğrencilerin bağımlılık düzeylerinin de yüksek olduğu belirlenmiştir. Arslan (2019) tarafından ortaöğretim düzeyinde yapılan araştırmada da benzer bulgulara ulaşılmıştır. Ancak alanyazında farklı sonuçların bulunduğu görülmektedir. Arslan vd. (2015) tarafından yapılan araştırmalarda ekonomik durumun dijital bağımlılık üzerinde belirleyici bir etkisinin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin şiddet eğilimleri üzerinde ekonomik durum değişkeninin ölçeğin toplamı ve tüm faktörlerinde belirleyici bir farklılık oluşturmadığı saptanmıştır. Ölçeğin toplam puan ortalamasına bakıldığında en yüksek puanı ekonomik durumunu çok iyi olarak ifade eden grubun en düşük puanı ise ekonomik durumunu iyi olarak ifade eden grubun aldığı görülmektedir. Bu çalışmada anlamlı farklılık tespit edilmemesine karşın ekonomik düzeyi yüksek olan öğrencilerin şiddet eğilimlerinin daha üst düzeyde olması üzerinde düşünülmesi gereken bir noktadır. Bu bağlamda alan yazında yapılan çalışmalar incelendiğinde Arslan ve Konür (2019) tarafından yapılan araştırma sonuçlarında da ortaöğretim öğrencilerinin şiddet eğilimlerinin ekonomik düzey değişkeni açısından anlamlı farklılık gösterdiği ve bu farklılığın yüksek gelir düzeyine sahip aileler aleyhine olduğu belirlenmiştir. Ancak farklı sonuçların elde edildiği çalışmalar da bulunmaktadır. Akınsel'in (2018) yaptığı araştırmaya bakıldığında ise düşük gelirli aileler aleyhine olmak üzere anlamlı farklılık belirlenmiştir.

Ortaöğretim öğrencilerinin dijital bağımlılıklarının anne eğitim durumu değişkeni açısından analizine ilişkin bulgular incelendiğinde; ölçeğin toplamı, oyun ve sosyal medya faktörleri açısından anlamlı farklılık olmadığı, günlük hayata etkisi faktöründe ise anlamlı farklılık bulunduğu tespit edilmiştir. Toplam puana göre en yüksek puana sahip grubun annesi üniversite mezunu, en düşük puana ise annesi ortaokul mezunu olan grubun sahip olduğu belirlenmiştir. Gökçearslan ve Durakoğlu'nun (2014) yaptıkları araştırma bulgularına bakıldığında bu çalışmayla uyumlu olarak daha eğitilmiş annelerin çocuklarının daha yüksek bağımlılık puan ortalamasına sahip oldukları görülmektedir. Arslan vd.'nin (2015) yaptıkları çalışma sonuçları incelendiğinde ise annesi okuryazar olmayan öğrencilerin diğer öğrencilere göre daha düşük puan ortalamasına sahip oldukları tespit edilmiştir. Arslan

(2019) tarafından ortaöğretim düzeyinde yapılan bir başka araştırmada yine bu çalışmayla uyumlu sonuçlar elde edilmiştir. Gönüç'ün (2009) çalışmasında ise anne eğitim durumu açısından öğrencilerin bağımlılık puan ortalamalarında anlamlı farklılık bulunmamıştır. Bu sonuçlar oldukça düşündürücüdür. Çünkü genel beklentiler anne eğitim durumu yükseldikçe çocuklara yönelik farkındalığın da artacağı ve zarar verici tutum ve davranışlar konusunda daha etkili mücadele edileceği yönündedir. Bu durumun gerekçelerinin eğitilmiş annelerin çalışma hayatında daha fazla yer almaları sonucunda çocuklarına yeterince zaman ayırmamaları, onlarla gerektiği kadar ilgilenmemeleri, annenin de çalışma hayatında olmasından dolayı dijital araç-gereçlere daha kolay sahip olunabilmesi olduğu düşünülmektedir.

Çalışmaya dâhil edilen katılımcıların şiddet eğilimleri ölçeğinden aldıkları puan ortalamalarının anne eğitim durumu değişkenine göre ölçeğin toplamı, bilişim teknolojileri aracılığıyla şiddet, başkalarına şiddet uygulama faktörlerinde anlamlı farklılık gösterdiği, şiddet duygusu, başkalarına zarar verme düşüncesi faktörlerinde anlamlı farklılık göstermediği belirlenmiştir. Öğrencilerin aldıkları puan ortalamaları toplam puan açısından değerlendirildiğinde; en yüksek puan ortalamasına annesi lise, en düşük annesi ortaokul mezunu olan gruplara ait olduğu belirlenmiştir. Arslan ve Konür (2019) tarafından ortaöğretim öğrencilerine yönelik çalışmada elde edilen bulgular bu çalışmayla uyumluluk göstermektedir. Eğitilmiş annelerin çocuklarında şiddet eğiliminin daha yüksek olduğu bulgusu elde edilmiştir. Alanyazında bu sonuçla çelişen araştırmalar da yer almaktadır. Akınsel'in (2018) yaptığı araştırma bulguları incelendiğinde bu çalışmada elde edilen verilerin aksine daha eğitilmiş annelerin çocuklarının şiddet eğilimlerinin düşük düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Anne eğitim durumunun yükselmesine paralel olarak öğrencilerin şiddet eğilimlerinin de yükselmesi oldukça önemli bir bulgu olup bunun üzerinde düşünülmesi ve sebeplerinin araştırılması gerekmektedir.

Ortaöğretim öğrencilerinin dijital bağımlılıklarının baba eğitim durumu değişkeni açısından anlamlı farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Toplam puana göre en yüksek puana sahip grubun babası ilköğretim mezunu, en düşük puana ise babası lise mezunu olan grubun sahip olduğu belirlenmiştir. Gökçe Arslan ve Durakoğlu (2014) yaptıkları araştırmada baba eğitim durumu yüksek düzeyde olan öğrencilerin puanlarının baba eğitim durumu daha alt düzeyde olan öğrencilerle kıyaslandığında daha yüksek olduğu bulgusuna ulaşmışlardır. Arslan (2019); Arslan vd. (2015) tarafından yapılan çalışmalarda yine baba eğitim durumu

yüksek olan öğrencilerin dijital bağımlılık ortalamalarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Gönüç'ün (2009) yaptığı çalışmada ise anlamlı farklılık bulunmamıştır. Son dönemlerde yapılan çalışmalar genel olarak değerlendirildiğinde baba eğitim durumunun yüksekliği ile dijital bağımlılık arasında pozitif ilişki bulunduğu görülmektedir. Bunun nedenlerinin gerçekçi bir şekilde ortaya konulması oldukça önemli bulunmaktadır. Baba eğitim durumunun yükselmesinin ailenin ekonomik anlamda daha fazla gelire sahip olmasında önemli olduğu düşünülürse çocuklarında dijital araç-gereçler ve internet erişimlerinin de daha kolay olduğu kabul edilebilir. Baba ve annenin birlikte çalıştığı ailelerde çocuklar genel olarak daha fazla yalnız kalmakta ve teknolojik aletlerle daha fazla zaman geçirmektedir. Çok erken yaşlarda bu araç-gereçlerle tanışan ve bunları kullanmaya başlayan çocuklar özellikle denetim eksikliğinin olmadığı ya da yetersiz olduğu durumlarda dijital bağımlılık yaşayabilmektedir. Çağımızın teknoloji ve bilgi çağı olduğu düşünüldüğünde çocukların erken yaşta bu araç gereçlerle tanışmasının oldukça önemli olduğu kabul edilmekle birlikte denetim konusu oldukça önemlidir. Ayrıca eve gelen yorgun anne ve babaların çocuklarına yeterince vakit ayırmalarının önemli olduğu düşünülmektedir. Ailelerin çocuklarına vakit ayırmalarının yanı sıra onlara yönelik takındıkları ebeveyn tutumları da önemli olmaktadır. Canoğulları'nın (2014) yaptığı araştırma sonuçlarına göre otoriter ebeveynliği benimseyen ailelerin çocuklarında dijital bağımlılık oranının diğerlerine göre daha yüksek olduğu sonucu elde edilmiştir.

Araştırmaya katılan ortaöğretim öğrencilerinin baba eğitim durumu değişkeni açısından şiddet eğilimlerine ilişkin puan ortalamalarının ölçeğin toplamı ve başkalarına şiddet uygulama faktöründe anlamlı farklılık gösterdiği, diğer faktörler açısından ise anlamlı farklılık göstermediği saptanmıştır. Ortaöğretim öğrencilerinin şiddet eğilimleri puan ortalamalarına toplam puan açısından bakıldığında; en yüksek puanın babası üniversite mezunu, en düşük puanın ise babası ortaokul mezunu olan öğrencilere ait oldukları belirlenmiştir. Benzer bir sonuç Arslan ve Konür (2019) tarafından yapılan çalışmada elde edilmiştir. Babası üniversite mezunu olan öğrencilerin en yüksek puan ortalamasına sahip oldukları tespit edilmiştir.

Katılımcıların dijital bağımlılık toplam puanı ile oyun sosyal medya günlük hayata etkisi faktörleri arasında pozitif yönde yüksek düzeyde; şiddet eğilimleri toplam puanı şiddet duygusu, bilişim teknolojileri ile şiddet, başkalarına zarar verme düşüncesi, başkalarına şiddet uygulama faktörleri arasında pozitif yönde orta düzeyde bir ilişki olduğu

belirlenmiştir. Şiddet eğilimleri toplam puanı ile dijital bağımlılık toplam puanı oyun, günlük hayata etkisi arasında pozitif yönde orta düzeyde, sosyal medya arasında düşük düzeyde; şiddet duygusu, bilişim teknolojileri aracılığıyla şiddet, başkalarına zarar verme düşüncesi, başkalarına şiddet uygulama faktörleri arasında pozitif yönde yüksek düzeyde bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Toplam puanlar ve faktörler açısından öğrencilerin dijital bağımlılık ve şiddet eğilimlerinin pozitif yönde orta düzeyde bir ilişkinin olduğu görülmektedir. Bu sonuçlar öğrencilerin dijital bağımlılık düzeyleri yükseldikçe şiddete yönelik eğilimlerinin de yükseldiği şeklinde yorumlanabilir. Çam ve Nur (2015) tarafından yapılan çalışmada ergenlik dönemindeki öğrencilerin internet bağımlılık düzeyleri depresyon, anksiyete ve obezite oranları arasında anlamlı düzeyde bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Günümüzde teknoloji alanında yaşanan baş döndürücü gelişme birey ve toplumların hayatında oldukça önemli bir etkiye sahip bulunmaktadır. Farklı alanlarda geliştirilen her türlü araç-gereç hem bireye hem de toplumlara iş hayatından günlük hayata eğitimden iletişime kadar pek çok farklı alanda büyük kolaylıklar sağlamaktadır. Ancak gelişen teknolojinin özellikle iletişim, haberleşme ve eğlence alanlarına yönelik araç-gereç ve ortamlara yönelik bağımlılık yarattığı da belirlenmiştir. Bu bağımlılık kullanılan araç-gereçler (telefon, tablet vb.) ve ortamlara (Facebook, instagram vb.) göre farklı adlandırılmakla birlikte dijital bağımlılık adı altında toplanmaktadır. Dijital bağımlılık her yaşta görülmekle birlikte çocuklar ve gençler arasında daha fazla görülmekte, hızla yaygınlaşmakta ve bağımlılık yaşı da gittikçe düşmektedir. Dijital bağımlılık hakkında eğitimcilerin, ailelerin ve bireylerin bilgili ve bilinçli olmaları, kullanılan araç-gereçler ve sosyal ortamların zararlı etkilerini belirlemeye yönelik etkin bir denetim mekanizmasının oluşturulması gerekmektedir. Sosyal ortamlardaki zararlı içeriklere erişimin kısıtlanması ve sanal suç unsurlarına ilişkin caydırıcı cezaların etkin uygulamasının yapılmasının çocuk ve gençlerin geleceği için önemli olduğu düşünülmektedir. Dijital bağımlılık yaşayan bireylerin bağımlılık tedavilerinin yanı sıra bu bireylerde görülen obezite, duruş bozukluğu, göz bozuklukları, kas-iskelet sistemi rahatsızlıkları gibi fiziksel; iletişimsizlik, saplantılı, kaygılı ve asosyal olma gibi toplumsal boyutları olan pek çok alanda yeterli uzmanların bulunduğu tedavi merkezlerinin kurulması gerekmektedir. Eğitim ve sağlık kurumlarının işbirliği kurarak bu konuda toplumu bilinçlendirmesi oldukça önemlidir. Araştırmacıların sadece günümüze görülen olumsuz etkilere yönelik değil gelecekte ortaya çıkabilecek tehlikelere

yönelik de çalışmalar yapmasının önleyici tedbirlerin alınmasında önemli olduğu düşünülmektedir. Özellikle şiddet içerikli dijital oyunların bireylerin şiddete yönelik eğilimleri üzerindeki etkilerinin nitel ve nicel yöntemler birlikte kullanılarak ve çeşitli yaş kategorilerine yönelik olarak araştırılması gerekmektedir. Şiddet eğilimi ve uygulamasına neden olan bireysel, ailevi, toplumsal nedenleri belirlenmesi ve bu nedenleri azaltacak tedbirlerin alınması oldukça önemli bulunmaktadır. Özellikle çocukların ve ergenlik dönemindeki gençlerin spor, müzik, sanat gibi uğraşlara yönlendirilmesinin hem bağımlılıklar hem de şiddet uygulamalarına yönelik mücadelelerde etkili olduğu kabul edilmektedir. Gençlerin aileleri ve toplum tarafından onaylanması, gerektiğinde tolere edilmesinin onların kendilerini yalnız ve toplumdan dışlanmış hissetmelerinin önüne geçecektir (Avcı & Yıldırım, 2014). Bu yapılmadığında gençlerin olumsuz özellikteki arkadaş gruplarına ve çetelere katılmaya daha fazla yöneldikleri belirlenmiştir. Özellikle aile ve eğitimcilerin bu konuda dikkatli olmaları büyük önem taşımaktadır (Gül & Güneş, 2009). Okullarda görev yapan eğitimcilerin ergenlik döneminde yaşanan problemler konusunda bilgi sahibi olmalarının yaşanan olumsuzluklarla başa çıkmalarında yararlı olduğu belirtilmektedir (Arslan, 2018).

Bilgilendirme

Bu çalışmada kullanılan veriler 2020 yılı öncesine ait olduğu araştırmacı tarafından onaylanmıştır.

Yazar Katkı Beyanı

Aysel ARSLAN: Kavramsallaştırma, Metodoloji, Veri Toplama ve Analizi, Ön Taslak Yazımı ve Düzenleme, İnceleme-Yazma ve Düzenleme

Kaynaklar

- Akınsel, G. (2018). *15-18 yaş arasındaki ergenlerin şiddet eğilimleri ve dürtüselliklerinin ebeveynlerin sosyo-ekonomik ve okur-yazarlık düzeyi arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Arslan, A. (2018). Ortaokul öğretmenlerinin öğrencilerin ergenlik problemlerine ilişkin kullandıkları çözüm stratejileri. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 37, 57-84.
- Arslan, A. (2019). Ortaöğretim öğrencilerinin dijital bağımlılık düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi (Sivas ili örneği). *Gazi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5(2), 63-80. DOI: 10.30855/gjes.2019.05.02.004

- Arslan, A., & Konür, E. (2019, Nisan). *Ortaöğretim öğrencilerinde şiddet eğilimlerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*. Cumhuriyet 1. Uluslararası Sosyal Bilimler Kongresi, Sivas.
- Arslan, A., Kırık, A. M., Karaman, M., & Çetinkaya, A. (2015). Lise ve üniversite öğrencilerinde dijital bağımlılık. *Uluslararası Hakemli İletişim ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 8, 34-58.
- Avcı, Ö. H., & Yıldırım, İ. (2014). Ergenlerde şiddet eğilimi, yalnızlık ve sosyal destek. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29(29-1), 157-168.
- Canogulları, Ö. (2014). *İnternet bağımlılık düzeyleri farklı ergenlerin cinsiyetlerine göre psikolojik ihtiyaçları, sosyal kaygıları ve anne baba tutum algılarının incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Çam, H. H., & Nur, N. (2015). Adölesanlarda internet bağımlılığı prevalansı ile psikopatolojik semptomlar ve obezite arasındaki ilişkinin incelenmesi. *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 14(3), 181-188. DOI: 10.5455/pmb.20141016033204
- Dahlberg, L. L., & Potter, L. B. (2001). Youth violence: Developmental pathways and prevention challenges. *American Journal of Prevention Medicine*, 20, 3-14.
- Davey, L., Day, A., & Howells, K. (2005). Anger, over-control and serious violent offending. *Aggression and Violent Behavior*, 10(5), 624-635.
- Doğan, U., & Tosun, H. İ. (2016). Lise öğrencilerinde problemlili akıllı telefon kullanımının sosyal kaygı ve sosyal ağların kullanımına aracılık etkisi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(22), 99-128. <https://doi.org/10.14520/adyusbd.66762>
- Dursun, Y. (2011). Şiddetin izini sürmek: Şiddet nedir? *Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi*, 12, 1-18.
- Erkek, N. P. (2016). *Yatılı ve gündüzlü eğitim alan ortaöğretim öğrencilerinin şiddet eğilimleri ile özgüvenleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Eryılmaz, S., & Çukurluöz, Ö. (2018). Lise öğrencilerinin dijital bağımlılıklarının incelenmesi: Ankara ili, Çankaya ilçesi örneği. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(67), 889-912.
- Gökçe Arslan, Ş., & Durakoğlu, A. (2014). Ortaokul öğrencilerinin bilgisayar oyunu bağımlılık düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23(14), 419-435.
- Gönüç, S. (2009). *İnternet bağımlılık ölçeğinin geliştirilmesi ve bazı demografik değişkenler ile internet bağımlılığı arasındaki ilişkilerin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van.
- Gül, S. K., & Güneş, İ. D. (2009). Ergenlik dönemi sorunları ve şiddet. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1), 79-101.
- Haskan, Ö., & Yıldırım, İ. (2012). Şiddet eğilimi ölçeğinin geliştirilmesi. *Eğitim ve Bilim*, 37(163), 165-177.
- Holden, C. (2001). Behavioral' addictions: Do they exist? *Science*, 294(5544), 980-982.
- İldeş, N. (2002). *Aile ve şiddet. Radyo ve televizyonda şiddet ve intihar haberlerinin sunumunun toplum üzerindeki etkileri sempozyumu*. Ankara: RTÜK Yayınları.

- Kanal, İ. (2008). *İmam hatip lisesi öğrencilerinin şiddet eğilimlerinin çok yönlü olarak incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kayri, M., & Günüş, S. (2016). Yüksek ve düşük sosyoekonomik koşullara sahip öğrencilerin internet bağımlılığı açısından karşılaştırmalı olarak incelenmesi. *The Turkish Journal on Addictions*, 3(2), 165-183.
- Kurupınar, A., & Erdamar, G. (2014). Ortaöğretim öğrencilerinde görülen madde bağımlılığı alışkanlığı ve yaygınlığı: Bartın ili örneği. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(1), 65-84.
- Marks, I. (1990). Behavioural (non-chemical) addictions. *British Journal of Addiction*, 85, 1389-1394.
- Page, A., & İnce, M. (2008). Aile içi şiddet konusunda bir derleme. *Türk Psikoloji Yazıları*, 11(22), 81-94.
- Seo, M., Kang, H. S., & Yom, Y. (2009). Internet addiction and interpersonal problems in Korean adolescents. *CIN: Computers, Informatics, Nursing*, 27(4), 226-233.
- Sevindik, F. (2011). *Fırat üniversitesi öğrencilerinde problemlerli internet kullanımı ve sağlıklı yaşam biçimi davranışlarının belirlenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. İnönü Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Malatya.
- Shine, O., & Beak, S. (2013). The influence of adolescents smart phone addiction on aggression. *Korean Review of Crisis and Emergency Management*, 9(11), 345-362.
- Sparrow, P., & Griffiths, M. D. (1997). Crime and IT: Hacking and pornography on the internet. *Probation Journal*, 44, 144-147.
- Vural, Z., & Bat, M. (2010). Yeni bir iletişim ortamı olarak sosyal medya: Ege Üniversitesi iletişim fakültesine yönelik bir araştırma. *Journal of Yasar University*, 5(20), 3348-3382.
- Williams, S., & Myers, S. (2004). Adolescent violence. *The Abfn Journal*, 16(2), 31-34.
- Yen, J. Y., Yen, C. F., Chen, C. C., Chen, S. H., & Ko, C. H. (2004). Family factors of internet addiction and substance use experience in Taiwanese adolescents. *CyberPsychology & Behavior*, 10(3), 323-329.